

Krosin_6
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	Czarnkowsko-Trzcianecki	
Gmina	Połajewo	PO
Miejscowość	Krosin	PO_KN

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	15.11.2012	Miejsce wykonania	Krosin
Czas trwania	01:56:42	Forma i wielkość	Plik audio: 106 MB
Przeprowadzający	K.R., M.S.	Komentarz	Wywiad zawiera informacje na temat OSP oraz prywatnej Straży Pożarnej w Krosinie.

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
PO_KN_027	M	Brak informacji		Były komendant OSP w Krosinie – pełnił funkcję 20 lat
PO_KN_028	K	Brak informacji		

Informacje etnograficzne	
<i>Tematyka</i>	<i>Pozyskane informacje (ew. cytaty)</i>
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	PO_KN_027: „Krosin był zawsze Krosin. Jest też następna wioska – Krosinek. Za Niemca był Gross Krosin, a tam był Klein Krosin. Ale tak to nazwy inne nie były.”
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstw)	[Informatorzy wskazują, że w Krosinie mało, dużo więcej w Boruszynie.] ZA PŁOTAMI/ZA PŁOTY (tam gdzie Sołtys mieszka), NA POLE / NA KROSIN, POD MŁYNKOWO, NA GŁODOSZ, NA KOŃCZOK, ZA BĄKIEM (od nazwiska gospodarza, w stronę cmentarza)
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	JEZIURKO – Staw w Krosinie.
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	Brak informacji.
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	ŻÓLTE POŁTY na ludzi z Krosinka (bo Kaszubi) POŁAJEWSKIE CIOTY PO_KN_027: „Więcej kiedyś się mówiło.”
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe	
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	PO_KN_028: „W Połajewie to mają najwięcej, ale jak jestem to nie słyszałam.” CIOTY (rzucają uroki na dzieci, które oblewa zimny pot i chorują; tak samo ociotowany może zostać koń; są osoby w wiosce, które potrafią odczyniać tego typu uroki, m.in. krewna Sołtysa). PO_KN_027: „W Boruszynie te Cioty są nadal, kiedyś tam

		<p>pracowałem, przeszła jedna przez drogę – pod lasem koń cały mokry się zrobił – trzeba było wezwać lekarza. Ale kiedyś to odczyniali i musiało skutkować – na pewno skutkowało.”</p> <p>[Kiedyś Informator był świadkiem, że dziecku, na które jedna z Ciot powiedziała, że jest ładne, pękła główka – chłopak zmarł; podobnie było z samym Informatorem: kiedyś zaczepiła go kobieta i powiedziała, że jest przystojny: <i>Ładny chopok!</i> Rozboliła go głowa. Ból odczyniano liżąc czoło. Koniom wiązano czerwone wstążeczki, a na Ciotę trzeba było być złym – bo wtedy nie ociotuje.]</p> <p>PO_KN_027: „Teraz to nie ma – wszystko zostało powystrzelane po wojnie, a więcej tych babonów było!”</p> <p>OPOWIEŚCI O NIEMCACH WYCOFUJACYCH SIĘ PO WOJNIE (o tym jak uciekali i jak poległym miejscowi buty ściągali)</p>
Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	<p>ANDRZEJKI</p> <p>PO_KN_028: „W domach to nie, ale jak na salach mają taki wieczorek andrzejkowy to wtedy na pewno mają, my nie chodzimy.”</p> <p>PO_KN_027: „Robili my [jako strażacy], kiedyś straż robiła zabawy, za czerwonych 50. i 60. lata. Robili my zabawę, jechali do Połajewa po bufet, ile my wódki wzięli ile my kupili i na zysk, i tylko się rozliczaliśmy z biletów. Były zabawy.</p> <p>PO_KN_028: „Obchodzą ci co mają w domu Andrzeja. Jest odpust w Boruszynie.”</p> <p>PO_KN_027: „Robią zabawy dla dzieci w szkołach.”</p> <p>KATARZYNKI</p> <p>Powiedzenie: <i>Święta Katarzyna adwent rozpoczyna.</i></p> <p>PO_KN_028: „Po Katarzynie nie wolno tańczyć.”</p>
2	św. Marcina/11 listopada	<p>PO_KN_028: „Kiedyś piekłam [rogale] jak syn był w domu, a jak my są oboje to się nie opłaci.”</p> <p>PO_KN_027: „Teraz dzieci i wnuki pieką. Jak się gęsi chowało. To właśnie w listopadzie [się zabijało], bo wtedy są najlepsze gęsi.”</p>
3	Adwent	Brak informacji

4	św. Mikołaja (Mikołajki)	PO_KN_028: „Jak dzieci były małe to się robiło jakieś upominki w butach, w trzewiki się kładło!”
5	Wigilia	<p>PO_KN_028: „Normalnie, tyle dań już nie szykuję bo po co!” [zazwyczaj Informatorzy spędzają Wigilię u dzieci, czasem we dwoje] (...) Pierogi z kapustą i grzybami, grzyby, sos grzybowy, ryba, karp, barszczyk, i nie wiem co tam jeszcze! Nie pamiętam, śledzik w śmietanie, ziemniaki.”</p> <p>PO_KN_027: „Tradycyjnie jest karp – to musi być. 12 potraw jest – zazwyczaj się przestrzega. (...) Zależy jak mam czas, zazwyczaj wnuki ubierają [choinkę]. W zeszłym roku we Wigilii ubierają, albo wieczór przed Wigilią. Stoi aż do Gromnicznej. Zazwyczaj żywa, jak był piec to się lepiej trzymała, teraz przy centralnym się sypie bo jest za ciepło. Teraz sztuczna. Stroi się bombkami, koralikami i łańcuchami. Kiedyś robiło się samodzielnie łańcuchy z papieru kolorowego.”</p> <p>[kiedyś robiło się pająki ze słomy]</p> <p>PO_KN_027: „Kiedyś trzeba było klękać i pacierz mówić. Nie było odwołania, trzeba było klękać, niezależnie czy się kto bojał. Teraz te Gwiazdory to chyba zanikają.”</p> <p>PASTERKA (Na 24 w Połajewie, kiedyś była w Krosinie w kaplicy)</p> <p>PO_KN_027: „Kiedyś to się chodziło na pasterkę, łojoj!”</p>
6	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	Brak informacji
7	Sylwester/Nowy Rok	<p>PALENIE SŁOMY (zanika, ale niektóre rodziny jeszcze palą)</p> <p>ZABAWY NA SALI (wspólne dla mieszkańców; albo szkoły organizują)</p> <p>PO_KN_028: „Mało już teraz [bramki wystawia], bo ludzie się wzięli za sposoby, bo nie można było odszukać.”</p> <p>PO_KN_027: „Spawają od góry, że nie można wystawić”</p>
8	Trzech Króli	<p>PO_KN_027: „W kościele to tak.”</p> <p>PO_KN_028: „Chodzą ci Trzej Królowie, ale nie tak jak kiedyś, że poprzebierani. Dzieci komunijne mają te swoje alby, mają tę złotą gwiazdę.”</p>
9	Kolędniczy	PO_KN_027: „Chodzą, jak zaczną chodzić, jak się w grupy uszykują to... z 5-6 grup chodzi. Nie ma tak jak kiedyś że

		[przebrani] za Śmierć, Diabeł. Ale kołędują dzieci.”
10	MB Gromnicznej	PO_KN_027: „Z gromnicami do kościoła.”
11	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	ZABAWY KARNAWAŁOWE (w szkołach, przebierane, dla dzieci) TŁUSTY CZWARTEK (muszą być pączki) PO_KN_027: „Wódka to jest na sto procent, bez tego się nie obejdzie.” PODKOZIOŁEK PO_KN_027: „Mają, mają. Robią, robią.”
12	Topienie Marzanny	PO_KN_027: „Tak, topi się. Do Jeziurka idą dzieci, koło kaplicy w prawo na dół.”
13	Środa Popielcowa	PO_KN_028: „Do kościoła się idzie, a tak to kiedyś woreczki się szyło i powieszalo z popiołem. Teraz już widzę, że tak nie ma, jak moje dzieci chodziły do szkoły to też już nie. Jak ja byłam w szkole to się szyło, nauczycielom się do pleców przypinało. Takie malutkie się szyło, popiół się zaciągało, szpileczki się zakrzywiło. Jak ktoś cię dziabnął w plecy, to...!”
14	Śródpoście	PO_KN_028: „Za moich czasów, jak byłam w domu, to jeszcze w poniedziałek i środę, tak moja babcia miała. Teraz widzę, że tak już nie poszczą.” [smarowano garnki popiołem] POSTNE POTRAWY PO_KN_028: „Śledź ze śmietaną, gzik, zupa szczawiowa, żurek, olej z cebulą – zmożona cebula, olej lniany – bo kiedyś się len siało i oddawało do olejarni w Rogoźnie. 50 kilo się wiozło i wybijali ten olej, ostatni pociąg do Połajewa śmierdział zawsze olejem.”
15	Niedziela Palmowa	PALMY PO_KN_028: „Dużą palmę do kościoła to robi pani S. Dzieci robią te kwiatki z bibuły, Stefana żona też. (...) Ludzie robią też swoje palemki, wstążeczka i trochę dekoracji. Potem do domu się przynosi, stoi sobie dopóki nie uschnie.” PO_KN_027: „A jak uschnie to do pieca i się ją pali, bo jak? Jest poświęcona to, co? Na gnój ją nie wyrzucą. (...) A jak się do kościoła szło, [to się pytało] <i>Ile żeś jojek zjed? O, ja żem siedem. A ja dwanaście!</i> – pewno i tak zjedli po dwa, ale się każdy chwalił ile zje, ile jajków.”
16	Triduum Paschalne	PO_KN_028: „W kościele jest wszystko odprawiane, droga krzyżowa. Kiedyś była specjalna tylko dla mężczyzn.”

		<p>BOŻE RANY</p> <p>PO_KN_028: „To się wali.”</p> <p>WIELKI CZWARTEK</p> <p>PO_KN_027: „Nogi myje ksiądz, jak niby apostołom.”</p>
17	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	<p>ŚWIĘCONKA (święcą wnuki)</p> <p>PO_KN_028: „Wszystko – kielbaska, jajeczko, szyneczka, chlebek, sól, pieprz, zależy od wielkości koszyka i ile się zmieści.”</p> <p>ŚNIADANIE WIELKANOCNE</p> <p>PO_KN_027: „To jest chyba tak samo, szynka, kielbasy, jajka się ugotuje, sałatki, bigosy.”</p> <p>[dzielenie jajkiem i święconą kielbasą – zależy ile osób się zjedzie]</p>
18	Poniedziałek Wielkanocny	<p>KOMINIORZE (zbierali jajka od mieszkańców by sprzedać w skupie)</p> <p>PO_KN_027: „Kiedyś to jeszcze kominiarze chodziły, nie. Gospodyni i Gospodarz byli przebrani, zaczęli się malować, to czarni byli. Młody złapał panienkę to mówi: <i>Stój, bo tako czarniutko będziesz!</i>”</p> <p>[sadzą malowali, bo kiedyś był lepszy dostęp do kominów; teraz już nie. Takich zwyczajów było najwięcej po wojnie.]</p> <p>ŚMIGUS DYNGUS</p> <p>PO_KN_027: „Kiedyś loli nie pytoli.” [teraz mniej]</p>
19	Zielone Świątki	<p>PO_KN_027: „Brzózka przyozdabiali domy. Teraz nie wolno bo leśniczy, jak tak se przynieść do domu, to zaraz by było kolegium.”</p>
20	Boże Ciało	<p>PROCESJA W POŁAJEWIE</p> <p>PO_KN_027: „Cztery ołtarze są – dwa na prawo dwa na lewo, i tymi plantami się idzie. Co rok tak samo, w Boruszynie jest co rok inaczej, narzekają na to. A tak to w tych samych miejscach są ołtarze. Są wyznaczone rodziny, które stale się opiekują tymi samymi ołtarzami.”</p> <p>PO_KN_028: „Przeważnie są na biało, kwiaty, obrazy święte.”</p> <p>GAŁĄZKI Z OŁTARZY (kiedyś się brało z kościoła w oktawę Bożego Ciała)</p> <p>PO_KN_028: „W kapustę żeby wetknąć, żeby zając nie</p>

		<p>obgryzł, żeby ładne urosło, to sobie zabierali. Z kościoła brali, to było trochę bałaganu, bo liście zaczęły opadać, teraz to już tego nie ma.”</p> <p>[robienie wianków]</p>
21	św. Jana	PO_KN_028: „Córka w Obornikach puszcza wianki na Warcie, tutaj nie ma gdzie.”
22	MB Zielnej	PO_KN_028: „Każdy z bukietem kwiatów idzie do kościoła.”
23	MB Siewnej	[zboże się święci w kościele, potem rolnicy to wysiewają]
24	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	[sprzątanie i strojenie grobów]
25	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	<p>DARCIE PIERZA</p> <p>PO_KN_027: „Ile się pierza darło! A tera to kto ci pójdzie pierze drzeć. Nieraz się darło do drugiej godziny, do czwartej nawet! Bo robili pierzyny dla córek jak chciały się żenić. A jak się skończyło drzeć to placek, lepsze żarcie i się szło!”</p> <p>PO_KN_028: „Teraz mniej, te telewizory i komputery odciągają ludzi.”</p> <p>POMOC SĄSIEDZKA (wspólne koszenie pól i łąk; wspólne zbieranie ziemniaków; naprzemiennie – najpierw u jednego potem u drugiego gospodarza)</p> <p>GOTOWANIE POWIDEŁ (Informatorka udziela się przy tym)</p>
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1	Narodziny i chrzest	<p>PO_KN_028: „Jak kobieta jest w ciąży to nie można jej odmówić. Jak się jej odmówi, to mysz jej dziurę wygryzie.”</p> <p>CZERWONA KOKARDA I OBRAZEK Z NMP (ochrona przed ociotowaniem; Informatorzy byli kiedyś ociotowani; małe dzieci są szczególnie narażone na ociotowanie)</p> <p>PO_KN_027: „Była taka jedna w Krosinie.”</p> <p>PO_KN_028: „Dzieciaki [córki i syn] wyszły na podwórko, jak wrócił, tak zaczął krzyczeć, wywijać, co to się dzieje... Pot go zalał, normalnie zrobił się zimny, koniec. Ale mąż pierwszy powiada, że po tą panią i przyszła. Musiał być chleb, czerwony żar, takie węgielki z drzewa upalone, i tam swoje modlitwy odmawiała, wodą go przemywała na krzyż i jak ręką odjął.”</p> <p>[do dziś jest jeszcze jedna, która umie te uroki odczyniać –</p>

		prawdopodobnie żona sołtysa Krosina]
2	Ślub i wesele	<p>PO_KN_027: „Kiedyś to było tak: polter był w piątek, nie? A w sobotę wesele, to nie bardzo to wychodziło bo wiara pijana. Teraz wprowadzili, że robią tydzień wcześniej. Idą do młodych, wnoszą co kto chce, butelki tłuką. Wszystko stoi rozstawione: placek, kiełbasa, wódka – ile tylko wejdzie. (...) Tak, na sali [wiejskiej] się odbywają, to właśnie ta piecze, S., ona lubi tak zabłuźnić, to wiecie, hehe – jak mniejsze wesela to w Krosinie [do 100 osób].”</p> <p>PO_KN_028: „Teraz już nie ma tych zwyczajów, jak to było. Oczepiny są, młodzi rzucają welon do góry, która panna złapie.”</p>
3	Śmierć i pogrzeb	<p>PO_KN_027: „Zawsze są, idą z krzyżem. Straż pożarna asystuje, chorągiew, czterech [strażaków] idzie z wózkiem, [na którym leżą zwłoki]. W kaplicy teraz mamy pobudowane, że mogą nawet dwie trumny stać, lodowa jest – wszystko. Prowadzą na cmentarz. (...) Kiedyś to się przyjechało, pod okno się nasypało piasku, trupa się położyło, jak latem to wiadra z wodą – żeby chłodzić, żeby wytrzymał jakoś, wszystko się na plecach nosiło. Potem wożono koniami i samochodami, teraz taki wózek zrobiono, elegancki, czterech złapie, na cmentarz kawałek to się idzie.”</p> <p>PO_KN_028: „W kaplicy odmawiamy różaniec, bo się nikt nie pomieści [w domu].”</p>
4	Inne zjawiska	Brak informacji.
	Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa	Brak informacji.
	Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy	PO_KN_027: „Jak są duże imprezy dożynki czy jak OSP robi zawody to koniecznie musi być grochówka z boczkiem nakrajanym i kiełbasa.”
III. Tradycje rękodzielnicze		
	Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych	PO_KN_027: „Oprócz K. S. nikogo nie ma.”

IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	[Kilka krzyży i kapliczka św. Floriana na środku wsi]
2	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji
3	Święte figury, obrazy, rzeźby	FIGURA ŚW. WAWRZYŃCA PO_KN_028: „Kiedyś chodzili na majowe pod figurę, jak dzieckiem byłam, teraz Ida do kaplicy.” PO_KN_027: „Kiedyś pamiętam, po wojnie jak się szło pod figurę to cały plac zapełniony, teraz zaś coraz mniej, coraz mniej. Młodzież tak bardzo nie idzie.”
4	Miejsca kultu religijnego	Brak informacji
5	Lokalne tradycje pielgrzymowania	PO_KN_027: „Do Lubasza na odpust idą pieszo.”
6	Lokalne odpusty	PO_KN_028: „Na Michała jest w Połajewie [29 września]. (...) Na Andrzeja jest w Boruszynie. Ksiądz robi w dniu odpustu, co nie podoba się mieszkańcom, bo nie mogą, są w pracy, a zawsze było w pierwsza niedzielę po dniu św. Andrzeja.” PO_KN_027: „My pod parafię Połajewo.”
V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie		
1	Dożynki	PRZYŚPIEWKI I TAŃCE (KIEDYŚ) PO_KN_027: „Kiedyś jak były dożynki to był wybrany Gospodarz i Gospodyni to my robili tańce. Śpiewaliśmy: <i>Plon niesiemy, plon, gospodarza dom</i> . I gospodarz fundował! A teraz do kościoła zawiozą, ani nie śpiewają, mało uroczysto.” PO_KN_028: „Teraz duża impreza była na dożynkach w Boruszynie. Zawsze było w Połajewie, a teraz wójt, że zrobimy tu, i ładnie im tam w Boruszynie przystanek, salę ocieplili i wszystko. [powiatowe] Są konkursy na wieniec, który ładniejszy.” WIEŃCE (pani S. robi wieńce wspólnie z kilkoma paniami)

2	Dni gminy/wsi	Brak informacji.
3	Lokalne festyny	Brak informacji.
4	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	Brak informacji.